

Sygn. akt I C 1183/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 stycznia 2019 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSO Bożena Chłopecka

Protokolant: protokolant sądowy Katarzyna Stosio

po rozpoznaniu w dniu 3 stycznia 2019 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa Skarbu Państwa - Ministra Zdrowia

przeciwko (...) Instytutowi (...) w W.

o zapłatę

I. powództwo oddała w całości,

II. zasądza od Skarbu Państwa – Ministra Zdrowia na rzecz (...) Instytutu (...) z siedzibą w W. kwotę 3.600 zł. (trzy tysiące sześćset złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt: IC 1183/17

UZASADNIENIE

W pozwie złożonym w dniu 5 października 2017 roku powód Skarb Państwa reprezentowany przez Ministra Zdrowia wniósł o wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym i nakazanie pozwanemu (...) Instytutowi (...) z siedzibą w W., aby zapłacił na rzecz Skarbu Państwa, reprezentowanemu przez Ministra Zdrowia kwotę 77.855,40 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Ponadto powód wniósł także o zasądzenie od pozwanego (...) Instytutu (...) z siedzibą w W. zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W razie wniesienia przez pozwanego sprzeciwu od nakazu zapłaty lub skierowania przez Sąd orzekający sprawy na rozprawę z innej przyczyny powód wniósł o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa, reprezentowanego przez Ministra Zdrowia kwotę 77.855,40 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty wraz z kosztami postępowania.

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, iż strony niniejszego postępowania łączyła umowa nr (...) zawarta w dniu 23 września 2015 roku, której przedmiotem było pozyskiwanie i badanie HLA potencjalnych niespokrewnionych dawców szpiku. Z tytułu realizacji przedmiotu umowy pozwany miał otrzymać wynagrodzenie ze środków publicznych w wysokości 778.554 zł. Powód wskazał, iż jego zdaniem zaistniała przesłanka nienależytego wykonania umowy i wezwał pozwanego do zapłaty kary umownej w wysokości 10% łącznej kwoty wynagrodzenia tj. 77.855,40 zł. Wobec nieuznania kary umownej przez pozwanego i nie dokonaniem zapłaty powód został zmuszony do wystąpienia z niniejszym powództwem do Sądu /pозew k. 2-10/.

W dniu 16 października 2017 roku Sąd Okręgowy w Warszawie wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym zgodnie z żądaniem pozwu /nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym k. 81/.

W sprzeciwie od nakazu zapłaty pozwany (...) Instytut (...) z siedzibą w W. zaskarżył nakaz zapłaty w całości i wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu swojego stanowiska pozwany wskazał, iż bezsporny w sprawie jest fakt zawarcia umowy nr (...) z dnia 23 września 2015 roku, jak również jej przedmiot i wynagrodzenie za jej wykonanie. Pozwany wskazał, iż dochował należytej staranności i wykonał wszystkie postanowienia zawartej umowy. Wskazał, iż o zagrożeniach wynikających z terminowej realizacji umowy polegającej na późnym dostarczeniu odczynników informował powoda. Dodał, że niedochowanie terminu realizacji części przedmiotu umowy wynikało nie z nienależytej staranności pozwanego, a od czynników od niego niezależnych i które pośrednio były zależne od strony powodowej. Z kolei dalsze postępowanie pozwanego po uzyskaniu tych odczynników zdaniem pozwanego należy uznać za nadzwyczajną staranność, po to aby cel umowy między innymi ze względu na zasady współżycia społecznego był wykonany jak najszybciej. Tak więc twierdzenie powoda, że istnieją realne przesłanki do naliczania kary umownej jest nieuprawnione i zdaniem pozwanego stanowi wyraźne naruszenie podstawowych zasad współżycia społecznego i jest nadużyciem prawa podmiotowego. Ponadto z ostrożności procesowej w przypadku uznania przez Sąd, iż spełniły się przesłanki do naliczenia i zapłaty kary umownej pozwany wniósł o zmiarkowanie kary /odpowiedź na pozew k. 88-101/.

W dalszym toku postępowania strony podtrzymywały swoje stanowiska w sprawie /protokół rozprawy k. 184-187/.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany (...) Instytut (...) jest podmiotem publicznym, jednym z największych szpitali w Polsce, który w swojej strukturze posiada Ośrodek (...), posiada Klinikę (...) oraz Zakład (...) /**dowód:** odpis z rejestru k. 104, zeznania świadka J. K. k. 184v.-186v./.

W dniu 23 kwietnia 2015 roku Minister Zdrowia ogłosił konkurs ofert na wybór w roku 2015 realizatora lub realizatorów programów polityki zdrowotnej pt. „Program Wieloletni na lata 2011-2020 Narodowy Program (...) w zakresie pozyskiwania i badań HLA potencjalnych niespokrewnionych dawców szpiku /**dowód:** ogłoszenie wraz z załącznikami k. 37-57, zeznania świadka A. P. k. 155-158, zeznania świadka J. K. k. 184v.-186v./.

Na powyższe ogłoszenie odpowiedział pozwany i przystąpił do konkursu /okoliczność bezsporna/.

Dnia 23 września 2015 roku została zawarta pomiędzy Ministrem Zdrowia, jako Zleceniodawcą, a (...) Instytutem (...) z siedzibą w W., jako zleceniobiorcą Umowa nr (...). Przedmiotem Umowy było pozyskiwanie i badanie HLA potencjalnych niespokrewnionych dawców szpiku. Przedmiot umowy realizowano w ramach Programu Wieloletniego na lata 2011-2020 pn. (...) (§ 1 ust. 1 Umowy). W załączniku nr 1 do umowy Strony ustaliły liczbę procedur do wykonania przez Pozwanego na 2 338 szt.

Z tytułu realizacji przedmiotu Umowy Zleceniobiorca miał otrzymać wynagrodzenie ze środków publicznych w wysokości 778.554,00 zł (§ 2 ust. 1 Umowy). Przedmiot Umowy zgodnie z § 10 Umowy miał być realizowany od dnia zawarcia do dnia 31 grudnia 2015 roku, z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2015 roku i nie został przedłużony. Zgodnie z § 7 ust. Umowy, wygasa ona z upływem terminu, na który została zawarta. Zleceniobiorca zobowiązał się wykorzystać środki publiczne w terminie nie dłuższym niż do dnia 31 grudnia 2015 roku (§ 2 ust. 2 Umowy).

Końcowe rozliczenie merytoryczne finansowe Zleceniobiorca był zobowiązany przedstawić w terminie do dnia 15 stycznia 2016 roku. Natomiast w przypadku nie wykorzystania przekazanych środków publicznych w trakcie obowiązywania umowy tj. do dnia 31 grudnia 2015 roku, Zleceniobiorca zobowiązał się zwrócić przekazane środki publiczne wraz z odsetkami ustawowymi za okres od dnia 16 stycznia 2016 r. do dnia wpływu na rachunek bankowy wskazany przez Centrum (...) (...). Wykonawca zobowiązał się w § 1 ust. 5 Umowy do ścisłej współpracy w zakresie wynikającym z Umowy z (...). Ponadto Wykonawca zobowiązał się do bieżącego informowania (...) oraz Zamawiającego „o wszelkich zaistniałych trudnościach, problemach lub innych sytuacjach, które mogłyby skutkować zagrożeniem realizacji Umowy wraz z przedstawieniem propozycji ich rozwiązania (§ 1 ust. 6 Umowy).

W przypadku nienależytego wykonania Umowy Zamawiający był uprawniony do dochodzenia od Wykonawcy kary umownej w wysokości 10% łącznej kwoty środków publicznych, o których mowa w § 2 ust. 1 Umowy (§ 4 ust. 2 Umowy), tj. kwoty 77.855,40 zł /**dowód:** umowa wraz z załącznikami k. 12-29, zeznania świadka A. P. k. 155-158, zeznania świadka K. N. k. 158-161, zeznania świadka J. K. k. 184v.-186v. /.

W chwili wszczęcia postępowania konkursowego (na zakup odczynników) i zawierania Umowy Załącznik nr (...) do ogłoszenia konkursowego zobowiązywał potencjalnego realizatora do przystąpienia do zorganizowanego w sposób zbiorowy zakupu odczynników do oznaczania HLA na rok 2015 w drodze postępowania o udzielenie zamówienia publicznego na zasadach i w trybie ustawy z dnia 29 stycznia 2004 roku Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 907, z późn. zm.) oraz do upoważnienia Koordynatora Programu, tj. (...) Centrum (...) W K. do przeprowadzenia zorganizowanego w sposób zbiorowy zakupu odczynników do oznaczania HLA na rok 2015 w drodze postępowania o udzielenie zamówienia publicznego. Okoliczność ta została uwzględniona przez strony i wskazana w § 1 ust. 11 Umowy, który zobowiązywał do przystąpienia do zorganizowanego w sposób zbiorowy zakupu odczynników do oznaczania HLA w roku 2015 oraz do upoważnienia Koordynatora Programu do przeprowadzenia zorganizowanego w sposób zbiorowy zakupu odczynników do oznaczania HLA w roku 2015.

W dniu podpisania umowy tj. 23 września 2015 roku pozwany wiedział, że od lipca 2015 roku toczy się proces zamawiania odczynników w przetargu centralnym zgodnie z procedurą i liczył, iż te odczynniki będą dostępne w (...) Instytucie (...) pod koniec października 2015 roku lub też na początku listopada. Brak odczynników wpływał na brak realizacji badań w terminie określonych umową / **dowody:** pismo z dnia 20 lipca 2015 k. 60, pismo z 28 sierpnia 2015 roku k. 61, pismo k. 62, szacunkowa wycena pakietu k. 63, zeznania świadka B. G. k. 186v.-187, zeznania świadka J. K. k. 184v.-186v. /.

W dniu 6 listopada 2015 roku dokonano wyboru najkorzystniejszej oferty w przetargu nieograniczonym na zakup i dostawę odczynników. Najkorzystniejszą ofertę złożyła (...) Sp. z o.o. z siedzibą w P. /**dowód:** pismo k. 64/.

W dniu 1 grudnia 2015 roku (...) Instytut (...) z siedzibą w W. podpisał z (...) Spółką z o.o. z siedzibą w P. Umowę na zakup i dostawę zestawu testów, odczynników, kalibratorów i materiałów zużywalnych wraz z oprogramowaniem i oprzyrządowaniem do oznaczania antygenów HLA klasy I i klasy II / **dowód:** umowa k. 66-71, zeznania świadka J. K. k. 184v.-186v./.

Protokołem przyjęcia z dnia 11 grudnia 2015 roku (...) Instytut (...) potwierdził dostawę odczynników /**dowód:** protokół k. 107, zeznania świadka J. K. k. 184v.-186v./.

Pozwany (...) Instytut (...) w sprawozdaniu miesięcznym z dnia 9 listopada 2015 roku stanowiącym podstawę przekazania środków publicznych za okres 01.10.2015r. - 31.10.2015 r. oraz w sprawozdaniu miesięcznym z dnia 09.12.2015 roku stanowiącym podstawę przekazania środków publicznych za okres 01.11.2015r.- 30.11.2015 r. w załączniku nr 4 w kolumnie 3 „Problemy/zagrożenia” przedstawił problem związany z realizacją umowy, natomiast w kolumnie nr 4 „Proponowane rozwiązania/plan działań” zaproponował rozwiązanie związane z wydłużeniem okresu przekazania danych immunogenetycznych dawców do końca kwietnia 2016 roku / **dowody:** sprawozdanie k.112-113, sprawozdanie k. 116- 118, zeznania świadka B. G. k. 186v.-187, zeznania świadka J. K. k. 184v.-186v. /.

W dacie przyjęcia dostawy odczynników tj. w dniu 11 grudnia 2015 roku do przebadania pozostawało jeszcze 1354 dawców. Badania dla 300 dawców (łącznie ok. 1500 badań-każdy dawca musiał mieć przeprowadzone 5 różnych badań) zostały wykonane, wpisane do systemu i przekazane do końca grudnia 2015 roku. Z uwagi na okres świąteczny badania stanowiły dla pracowników pozwanego ogromny wysiłek, gdyż w momencie dostawy pozostało 20 dni do końca miesiąca, a w tym tylko 14 dni było pracujących, a zespół badawczy liczył 3 pracowników /**dowody:** zeznania świadka K. N. k. 158-161, zeznania świadka J. K. k. 184v.-186v. /.

Dziennie możliwe było wykonanie około 100 badań u 20 dawców. Każdy dawca miał wykonywane 5 różnych badań HLA, A,B, C, DR, DQ. W skład 1 badania wchodziły różne etapy takie jak: rejestracja badania, izolacja DNA,

amplifikacja materiału genetycznego, hybrydyzacja, odczyt, interpretacja, wypisanie wyniku /**dowód**: zeznania świadka J. K. k. 184v.-186v./.

Z kolei badania pozostałych 1054 dawców, czyli 5270 badań zostało wykonanych w styczniu 2016 roku i przekazane do (...) w dniu 1 lutego 2016 roku. W styczniu było 20 dni roboczych i w tym czasie Zakład (...) mógł wykonać realnie badania dla 400 -500 dawców, jednak z uwagi na konieczność wynikającą z realizacji umowy pracownicy (...) Instytutu (...) w W. pracowali po godzinach pracy, by wykonać umowę w jak najszybszym terminie / **dowody**: sprawozdanie k. 118-120, zeznania świadka J. K. k. 184v.-186v./.

Powód pismem z 8 czerwca 2016 roku zwrócił się o wyjaśnienia dotyczące przyczyn braku realizacji Umowy w terminie umówionym, oczekując wyjaśnień najpóźniej do dnia 15 czerwca 2016 roku. Pozwany pismem z dnia 13 czerwca 2016 roku ustosunkował się do przyczyn nieterminowej realizacji przedmiotu Umowy. Swoje stanowisko motywował tym, że brak terminowej realizacji zobowiązań wynikających z Umowy nastąpił ze względu na zbyt późną dostawę odczynników przeznaczonych na przebadanie potencjalnych dawców szpiku, które musiały być zakupione w ramach „centralnego postępowania przetargowego” /**dowody**: pismo k. 30, pismo k. 32, pismo k. 33/.

W dniach 24 sierpnia 2016 roku ((...)) oraz 27 września 2016 roku wystąpił do pozwanego z wezwaniem do zapłaty ((...)) kwoty 77.855,40 zł tytułem kary umownej / **dowody**: pismo k. 72, pismo k. 75, dowody doręczenia pism k. 78/.

Pozwany nie uznał kar umownych i nie dokonał zapłaty kwoty 77.855,40 zł do chwili obecnej /okoliczność bezsporna/.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów złożonych do akt, a także powołanych wyżej zeznań świadków.

Autentyczność dokumentów, jak również treść zeznań świadków – w zakresie, w jakim stanowiły podstawę ustalenia stanu faktycznego sprawy – nie budziły wątpliwości i korespondowały ze sobą, stąd zdaniem Sądu zasługiwały, aby dać im wiarę.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 483 § 1 k.c. można zastrzec w umowie, że naprawienie szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania niepieniężnego nastąpi przez zapłatę określonej sumy (kara umowna). W myśl art. 484 k.c., w razie niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania kara umowna należy się wierzycielowi w zastrzeżonej na ten wypadek wysokości bez względu na wysokość poniesionej szkody. Żądanie odszkodowania przenoszącego wysokość zastrzeżonej kary nie jest dopuszczalne, chyba że strony inaczej postanowiły. Jeżeli zobowiązanie zostało w znacznej części wykonane, dłużnik może żądać zmniejszenia kary umownej; to samo dotyczy wypadku, gdy kara umowna jest rażąco wygórowana.

Najistotniejszą funkcją, jaką pełni kara umowna, jest funkcja kompensacyjna. Kara umowna jest surogatem odszkodowania za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania niepieniężnego (wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 28 lipca 2005 r., I ACa 368/05, OSAB 2005, nr 3, poz. 3). Ma na celu naprawienie szkody poniesionej przez wierzyciela na skutek niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2003 r., III CKN 122/01, LEX nr 141400). Jednocześnie ważnym zadaniem kary umownej jest zabezpieczenie wykonania zobowiązania i tym samym zwiększenie realności wykonania zobowiązania oraz ułatwienie naprawienia szkody. Zadania te można określić mianem funkcji stymulacyjnej, bowiem zastrzeżenie kary umownej ma mobilizować dłużnika do prawidłowego wykonania zobowiązania (por. P. Drapała (w:) System Prawa Prywatnego. Prawo zobowiązań – część ogólna, t. 5, pod red. E. Łętowskiej, Warszawa 2006 r., s. 957). Funkcja symplifikacyjna kary umownej wiąże się z ułatwieniem dla wierzyciela w dochodzeniu kary umownej w procesie. Wierzyciel bowiem nie ma obowiązku wykazania ani faktu powstania szkody, ani jej wysokości. Zobligowany jest

jedynie udowodnić, że kara umowna została skutecznie zastrzeżona oraz że doszło do nienależytego wykonania lub niewykonania zobowiązania (zob. P. Drapała (w:) System..., s. 957).

Zakres odpowiedzialności z tytułu kary umownej pokrywa się w pełni z zakresem ogólnej odpowiedzialności dłużnika za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania (art. 471 k.c.). Z tego też względu przesłanki obowiązku zapłaty kary umownej określane są przez pryzmat ogólnych przesłanek kontraktowej odpowiedzialności odszkodowawczej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2008 r., V CSK 362/07, LEX nr 515710). Jednak zastrzeżenie kary umownej powoduje modyfikację ogólnych reguł odpowiedzialności w tym sensie, że dla zaistnienia obowiązku zapłaty kary umownej niezbędne jest łączne wystąpienie tylko dwóch przesłanek pozytywnych i niezastnienie żadnej z przesłanek negatywnych. Pierwszą z przesłanek pozytywnych jest istnienie skutecznego postanowienia umownego, z którego wynika obowiązek świadczenia kary umownej, drugą – niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania lub pojedynczego obowiązku, za które dłużnik ponosi odpowiedzialność (zob. P. Drapała (w:) System..., s. 963; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2005 r., II CK 420/04, LEX nr 301769, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2005 r., V CK 869/04, LEX nr 150649).

Jeżeli ze szczególnego przepisu ustawy albo z czynności prawnej nie wynika nic innego, dłużnik odpowiedzialny jest za niezachowanie należytej staranności (art. 472 k.c.).

Strona pozwana nie kwestionowała treści postanowienia umownego przewidującego naliczanie kar umownych.

W przedmiotowej sprawie powód nie zgłaszał uwag odnośnie sposobu wykonywania przez pozwanego podstawowych czynności składających się na przedmiot umowy tj. pozyskiwanie i badanie HLA potencjalnych niespokrewnionych dawców szpiku. Spór powstał w zakresie terminowości wykonania przedmiotu umowy i rolą Sądu jest w tej mierze ocena czy doszło po stronie pozwanego do niedochowania należytej staranności przy realizacji umowy.

Jak wynika z ustalonego stanu faktycznego umowa nr (...) została zawarta pomiędzy stronami w dniu 23 września 2015 roku i miała zostać zrealizowana do 31 grudnia 2015 roku. Rozpoczęcie badań wskazanych w umowie uzależnione było od zakupu odczynników niezbędnych do przeprowadzenia badań. Zakup odczynników odbywał się w ramach przetargu centralnego organizowanego przez wykonawcę wskazanego przez Ministra Zdrowia tj. (...) Centrum (...) w K.. Procedura przetargowa zakończyła się w połowie listopada 2015 roku, zaś pozwany odczynniki otrzymał 11 grudnia 2015 roku. W międzyczasie pozwany na początku listopada 2015 roku w sprawozdaniach składanych Ministrowi Zdrowia zawiadamiał go o zagrożeniach w realizacji umowy i zaproponował rozwiązanie związane z wydłużeniem okresu przekazania danych immunogenetycznych dawców do końca kwietnia 2016 roku. Wszystkie wyniki przeprowadzonych badań zostały ostatecznie przekazane do (...) w dniu 1 lutego 2016 roku, a więc 2 miesiące wcześniej niż początkowo przewidywano. Tym samym należy uznać, że pracownicy (...) Instytutu (...) dochowali nadzwyczajnej staranności, po to aby cel umowy był wykonany jak najszybciej ze względu na zasady współzycia społecznego. Pracownicy pozwanego pracowali intensywnie, czasami po godzinach w grudniu 2015 roku i w styczniu 2016 roku, tak aby zrealizować postanowienia umowy w możliwie jak najkrótszym czasie. Przeprowadzone badania były na każdym etapie wykonane rzetelnie i z należyłą starannością. Należy również wskazać, iż w późniejszym czasie nie kwestionowano wyników badań pod względem ich jakości.

Brak zatem dochowania terminu nie wynikał z przyczyn zawinionych przez (...) Instytut (...) tylko ze zbyt późnego dostarczenia odczynników, które pozyskane miały być w wyniku przetargu organizowanego przez Koordynatora Programu wyznaczonego przez samego powoda. Dodać należy, również jak wskazali zeznający w sprawie świadkowie, że w kolejnym roku kalendarzowym zrezygnowano z pozyskiwania odczynników w wyniku przetargu centralnego na rzecz możliwości samodzielnego zakupu odczynników przez podmioty realizujące badania. Tym samym zdaniem Sądu, powód zdawał sobie sprawę z przyczyny powstałego opóźnienia. Dlatego też Sąd uznał, że pozwany nie ponosi odpowiedzialności za powstałe w ten sposób opóźnienie, co zostało przez pozwanego wykazane.

Mając to na uwadze, że nie doszło do niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania z tytułu zawartej pomiędzy stronami umowy, Sąd uznał, że powodowi nie przysługuje roszczenie o zapłatę kary umownej w wysokości

77.855,40 zł. Zdaniem Sądu świadczenia, których powód domaga się są rażąco wygórowane, a ponadto pozwany nie ponosi za nie winy, a w konsekwencji są nienależne i nie można żądać jego wykonania.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c., o czym orzeczono w pkt II wyroku.